Livet för singöborna under andra världskriget

Ransoneringstider

Häverö—Singö kristidsförbund

har under 1941 haft ett arbetsfyllt år. Här nedan några sumariska uppgifter:

Värnpliktiga jordbrukare, vilka i enlighet med kommissionens bestämmelser voro föremål för förslag till placering i olika angelägenhetsgrupper, voro 55 i Häverö och 28 i Singö.

Sammanlagt har utdelats och redovisats 42,123 inköpskort på olika slag av ransonerade varor samt 5,649 tilläggskort för samma ändamål. I augusti månad utdelades personkort till alla mantalsskrivna personer i området, och i december rabattkort på matfett och mjölk till 52 proc. av innevånarantalet.

För jordbruksbefolkningens del har utskrivits 955 malkort på c:a 79,674 kg. brödspannmål samt 586 licenser för 673 slaktdjur, fördelade på 7 hästar, 40 storboskap, 80 kalvar, 26 får och 520 svin. Vidare har utskrivits 226 licenser på utsäde, 495 inköpsbevis på fodersäd, fodercellulosa, oljekraftfoder, kli och melass, 64 inköpslicenser på skördegarn. 1941 års skörd var föremål för uppskattning redan under växttiden och krävde sammanlagt 31 dagsverken. Sammanlagt värderades 37 har råg, 88 har vete, 3,5 har korn, 119 har havre, 256 har blandsäd, 21 har ärter och 510 har slåttervallar. Enligt jordbrukarnas egna uppgifter har under året skördats 58,600 kg. råg, 156,300 kg. vete, 8,250 kg. korn, 166.300 kg. havre, 287,200 kg. blandsäd och 19,570 kg. ärter och vicker. Leveransbesked på sammanlagt 106,000 kg. fodersäd har utskrivits till 149 jordbrukare med åläggande att under vintern 1941—1942 leverera till det allmänna.

Under tiden 1/8 1940—30/6 1941 har i Häverö avverkats 23,758 kbm. ved och i Singö 1,907 kbm. Från jordbrukare och skogsägare har uppgifter infordrats 12 olika gånger, från affärsmän och andra näringsidkare 42 olika tillfällen.

Till ledning för arbetet har av myndigheterna utfärdats följande antal cirkulär och meddelanden: från L. K. 444, B. K. 125 och Ind. K. 56. Blanketter och ansökningar av olikartad beskaffenhet har upgått till ett antal av ungefär 460.

Under tiden 1/1—31/12 1941 har expedierats 6,526 postförsändelser.

Kostnaden för verksamheten har uppgått till kr. 8,437: 37 lika med kr. 1: 53 pr innevånare inom området.

Använd fodercellulosa även i sommar!

Vinterbehovet därav bör säkras redan nu.

Fodercellulosa bör komma till användning i sommar, och framför allt måste varje jordbrukare redan nu säkra sitt vinterbehov därav.

Denna uppmaning kan inte nog kraftigt understrykas, framhålles på vår förfrågan från livsmedelskommissionen. Fodercellulosan har numera fått det bästa rykte, sedan tveksamheten hos mången jordbrukare inför detta nya foder försvunnit. Nu vägrar man inte längre att ge djuren "trähavre"! Man kan försöka föreställa sig, hur läget skulle ha tett sig för det svenska jordbruket och därmed för folkförsörjningen i stort, därest inte fodercellulosan stått till förfogande under förra vintern. Det är givetvis omöjligt att söka siffermässigt belysa vad den betytt; säkert är emellertid att den räddat många tusentals djur från slakthuset. Den kan också hinna med mycket ännu i den vägen, innan krisen passerats.

Ingen vet ännu, vad årsväxten kommer att ge av säd och halm. Under sådana förhållanden inses lätt, vilken oerhörd betydelse fodercellulosan har. Denna tillgång, kompletterad med AIV-fodret, är helt enkelt av oskattbart värde för land och folk. (Press.)

Meddelande från Häverö—Singö kristidsnämnd.

Till personer, sysselsatta i jordbruk, till personer, som stadigvarande äro sysselsatta med tyngre kroppsarbete samt till personer med vissa speciella kostförhållanden, komma nya tilläggskort å mjöl och bröd, matfett samt köttvaror att utdelas någon dag före den 11 juli 1942 — dagen för utdelningen kommer senare att meddelas genom annonsering.

Rekvisitions- och ansönkingsblanketter finnas på kristidsnämndens exp., hos Vakten, Holmens Bruk, å Herrängs brukskontor och i samtliga affärer inom Häverö och Singö kommuner.

Personer, sysselsatta i jordbruk använda rekvisitionsformulär B 45 a (blå blankett) övriga ansökningsformulär B 446 (vit blankett).

Blanketterna, fullständigt ifyllda, torde inlämnas före den 4 juli 1942 lämpligast å de ställen, där de funnits att avhämta.

2655 **Ordf.**

2:a världskriget. Till vänster Bernhard och Anna Metzén med sonhustrun Vega. Till höger Annas systerdotter Karin med sin man folkskolläraren Harry Källberg. Officeren vid bordsändan är Greve Carl Bernadote på Frötuna.

Den militära närvaron gör sig påmind

Sjukvårdskurs

Övre raden från vänster 3) Mercedes Granström, Tranvik; 4) Karin Hedman, Hörnängen; 5) Maj Svensson, Söderbyn; 8) Greta Boman, Tranvik; 9) Gun Andersson, Söderbyn; Mellanraden 1) Komminister Per Raab; 2) Hilly Söderholm, Norrvreta; 5) Lydia Holmberg, Hörnängen; 6) Frida Sjölander, Söderbyn; 7) Inga Jansson, Backbyn; 9) Folkskollärare Harry Kjellberg. framför Per Raab står ynglingarna Hasse Lalér och Ove Söderman
På banken sitter 3) doktor S. Törnbom; 4) läkarbiträdet Westlund; 5) Astrid Edberg, Tranvik

ORSDAGEN DEN 29 OKT. 1942.

Singöbor kräva ersättning för förstört ålfiske.

Undersökning företagen av fiskeriintendenten d:r S. Sahlin.

Stockholm den 28. (Press)

På uppdrag av lantbruksstyrelsen har fiskeriintendenten i Österhavets distrikt d:r S. Sahlin verkställt undersökning med anledning av krav från byborna i Ellan och Boda å Singö om ersättning för förstört ålfiske som följd av de sprängningar, som för militärt ändamål verkställts.

Från byborna har för intendenten uppgivits, att ålfisket i de båda byarna brukats genom turordning. Vid fullt fiske har man nyttjat c:a 24 ryssjeplatser i vardera byn, med en ryssja utsatt på varje plats. Vid sprängningsarbeten genom A. K. våren 1941 hade på en mängd ställen sprängsten i stora kvantiteter slungats ut och hamnat i sjön. Även utstjälpning av dylik sten skulle ha förekommit. Sådan sten hade därvid blivit liggande på ålryssjeplatserna, varigenom dessa förstörts. Ryssjorna, som utsatts på sådana platser, hade blivit söndertrasade av den skarpkantade sprängstenen. Man måste nu räkna med en total nedgång i ålfisket vad Ellans och Boda strand på Singö angår, enär man ej kan begagna ålfiskeredskapen där under några år framåt. En del av fiskarena ha även i pengar preciserat sina förluster.

D:r Sahlin har nyligen med motorbåt farit längs kusten ifråga och medels vattenkikare sökt bilda sig en föreställning om i vad mån sprängstenen utgjorde hinder för ålfisket på angivna ryssjeplatser. Ett 10-tal av de såsom skadade angivna platserna mellan Bouddviken å Ellans nordsida åt sydost t. o. m. Nyängsviken inom Boda besiktigades. En av byborna i Ellan medföljde; under färden återtog han tidigare lämnad uppgift om skador ifråga om tvenne platser. Beträffande en av de återstående åtta, vilken ej kunde undersökas, enär sjön bröt där, medgav han, att sprängning ej förekommit därintill men påstod, att sprängstenen trots detta skulle ha legat på isen där. På två à tre av de återstående platserna upptäcktes ej någon sprängsten, på ett par-tre andra ställen kunde några eller mera fåtaliga sådana stenar iakttagas; det var egentligen endast på ett ställe, som ett större antal sprängstenar sågos och dessa angåvos vara "utkärnade".

Rörande Boda, där nio platser uppgivits skadade, befanns det att fåtaliga sprängstenar kunde ses på sju ställen, medan på två ställen mycket sten förekom. Vid undersökningarna här var en representant för Boda by närvarande. Denne kunde ej heller i vattenkikaren upptäcka något större antal stenar på förstnämnda sju ställen. Tydligt var dessutom, att den sten, som iakttogs, låg på förhållandevis grunt vatten eller närmare stranden.

Under sådana omständigheter kan d:r Sahlin ej dela bybornas uppfattning, att de båda byarnas ålfiske är att anse som totalt förstört för åtskilliga år framåt. D:r Sahlin har fått det intrycket, att vad Boda angår sprängstenen helt eller så gott som helt kan borttagas från ryssjeplatserna med användande av bl. a. vattenkikare och stentång. Det synes riktigast, att de militära myndigheterna låta verkställa dylikt borttagande. Beträffande Ellan synes samma förhållande råda åtminstone vad angår en del av ålryssjeplatserna. Full klarhet kan man nog ej få förrän till våren. Även här bör förfaras på samma sätt som vid Ellan. Skulle det visa sig att på viss eller vissa ålyngelplatser olägenheterna ej låta sig elimineras på angivet sätt anser d:r Sahlin frågan om vad som bör göras åt skadan på dessa platser böra tagas upp till särskild behandling.

Sjukvårdskurs på Singö.

En instruktiv och lärorik sjukvårdskurs har under en månads tid pågått på Singö. Kursen, som kommit till stånd efter det man diskuterat saken man och man emellan, tog sin början den 20 april och avslutades onsdagen den 20 maj. Deltagarantalet har uppgått till ett 30-tal, därav en del scouter, och undervisningen har letts av d:r S. Törnbom och läkarebiträdet Westlund. Två dagar i veckan med tre timmars undervisning vardera gången ha kursdeltagarna samlats för att såväl teoretiskt som praktiskt inhämta kunskaper i förbandsläggning och annat, vilket hör till det mer elementära i sjukvården.

På onsdagen ägde som nämnts avslutningen rum i folkskolan under närvaro av en hel del intresserade åhörare. Därvid hölls förhör med kursdeltagarna i deras nyförvärvade kunskaper samt praktisk demonstration. Under avslutningen frambar komminister Raab ett tack till d:r Törnbom för de värdefulla föreläsningar han hållit, vilka både den mer och mindre kunnige på området kunnat tillgodogöra sig. Tal. passade också på att tacka för doktorns stora beredvillighet att bispringa befolkningen under den period av sjukdom, som nyligen rått på ön. Som ett tacksamhetsbevis från deltagarna i den nu avslutade kursen överlämnade han som gåva till d:r Törnbom en bok samt från kommunen ett postpresentkort.

Även läkarebiträdet Westlund avtackades av komminister Raab för hans osjälviska och uppoffrande arbete och får den stora arbetsbörda han påtagit sig vid undervisningens handhavande. Han fick som synbart bevis på erkännande mottaga ett exemplar av den nya svenska psalmboken samt desslikes även han ett postpresentkort.

Efter avslutningen passade deltagarna på att föreviga tillfället genom ett gruppfoto, vilket under stundande dagar kommer att erinra om sjukvårdskursen på Singö år 1942.

Svenska flaggans dag på Singö.

Flaggdagens firande på Singö prägglades av militärt inslag. Efter avlämningen hölls korum med fältpredikan av fopastor Vieweg och tal av bataljonschefen. Under militär honnör gick så flaggan på skolplanen i topp. Vid högtidligheten medverkade blåsorkester från Hallstavik under ledning av fanjunkare Lehman.

Förmiddagen ägnades sedan åt fälttävling, som upptog grenarna fältskjutning, terränglöpning, avståndsbedömning och handgranatkastning.

På eftermiddagen hade inlagts ett underhållningsprogram å Idrottsplatsen, vari ingick dragkamp och skämttävlingar, i vilka senare stadiga landstormsfarbröder och öns småpojkar i broderlig sämja sökte övervinna diverse illfundigheter. Korpral Danielsson underhöll med visor, delvis egenhändigt författade.

I väntan på prisutdelningen samlades civila och militärer till eftermiddagskaffe vid skolan, och vid 20-tiden fick Flaggdagen sin högtidliga avslutning under deltagande från allmänhetens sida. Först företogs prisutdelning för dagens fälttävling, till vilken en rikhaltig och präktig prissamling anskaffats. De bästa resultaten voro följande, räknade efter platssiffror sammanlagt i resp. grenar:

1) 230 Jansson, 33,25 p. (hederspris), 2) 570 Berg, 40,25 (greve Carl Bernadottes hederspris), 3) 49 Malmgren, 41,75 (hederspris), 4) 101 Bräck, 48,50, 5) 395 Mårtensson, 54,25, 6) 68 Karlsson, 69,25, 7) 117 Jerresand 73,75, 8) 20 Eriksson, 74,00, 9) 495 Eriksson, 75,25, 10) 92 Andersson, 76,75.

Efter prisutdelning utförde en mansköra "Till Österland" o. "Härliga land", varefter fopastor Vieweg förrättade aftonbön. Slutligen framfördes ett tack till dagens medverkande och särskilt till tävlingsledning och funktionärer och ett leve utbringades för fosterlandet. Under avsjungnade av "Du gamla, du fria" firades därpå flaggan.